

DLA doktori értekezés tézisei

Sándor Szabolcs

Giacomo Puccini egyéni stílusának kialakulása

és a Manon Lescaut elemzése

Témavezető: Vajda János

Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem

28. számú művészeti- és művelődéstörténeti tudományok

besorolású

doktori iskola

Budapest

2017

I. A KUTATÁS ELŐZMÉNYEI

Puccini életéről magyarul megjelent könyvek csak átfogó és kevésbé részletező ismertetést nyújtottak. Fajth Tibor 1958-ban és Pernye András 1988-ban megjelent könyve nagy terjedelemben ismerteti a komponista életét. Pernye András kottapéldák nélkül, nagy lelkesedéssel írt Puccini operáiról, de ő az ismertetéseit a *Manon Lescaut*-val kezdte. Fajth Tibor már az első két operáját is elemzi és kottapéldákkal is szolgál, ám tekintettel arra, hogy mindketten a híresebb operákra fókuszáltak, az egyes operák részletes elemzése nem állt módjukban. Puccini halálától mostanáig mindössze két külföldi szerző könyvét fordították magyarra. William Ashbrook 1969-ben megjelent Puccini operáiról szóló könyvét 1974-ben jelentette meg a Zeneműkiadó. Az utóbbi időben pedig Julian Budden 2002-ben megjelent, eleddig legrészletesebb Pucciniről szóló könyvét 2011-ben adta ki az Európa Könyvkiadó. Kutatásai révén sokkal több adattal rendelkező könyvet írt, mint az addigi és az imént említett szerzők, de a részletes analízisban nem merülhetett el, hiszen célja nem az volt. Michele Girardi olaszul, 1995-ben megjelentetett könyvéhez tavaly jutottam hozzá, melyet Huszár Lajos zeneszerző adott kölcsön. Kottapéldái és az egyes operák ismertetésének részletessége vetekszik Budden könyvével, ám ő is — ahogy Budden is — a zeneszerző élettét és operáit ismerteti hiánypótló érdekességekkel és pontosabb adatokkal. A külföldi tanulmányok is főleg Puccini ismertebb operáit analizálják. Számomra az volt a legfontosabb irányelv, hogy egy olyan analízist végezzek, amely megpróbálja megmutatni azt az utat,

azt a zeneszerzés-technikai fejlődést, amely a *Manon Lescaut*-ig vezet. Ilyen jellegű munkát nem találtam sem magyar, sem idegen nyelven.

II. FORRÁSOK

A kéziratokból — már amennyit ki tudtam olvasni Puccini kézírásából — az derült ki, hogy nagyon gyorsan dolgozott, ha valami eszébe jutott. A sok kihúzás, korrekció és egyes elemeinek újbóli visszahelyezése arra enged következtetni, hogy operáin egészen életében dolgozott és ritkán volt elégedett. Olaszországi tanulmányaim során (2003-2007) „oral history” ismeretekre is szert tehettem. Tanulhattam Francesco Molinari Pradelli karmester (1911-1996) egykori asszisztensétől Aldo Ceccato-tól (1934—), aki a híres Vittorio de Sabata karmester (1892-1967) veje. Maestro Donato Renzetti (1950—), aki tanárom volt Olaszországban 2003 és 2007 között, Franco Ferrara (1911-1985) növendéke és asszisztense volt. Így az előadási hagyományokat egyenesen Puccini korából örökítették át. A bibliográfiában említett és az interneten elérhető irodalmat átolvasva azt állapítottam meg, hogy elegendő kottapéldával rendelkező analízáló munka az első három operája és a korai művek tekintetében nem történt. Puccini valamennyi operájának és a korai művek fellelhető kottaanyagának elemzése során találtam olyan stílusjegyeket és tematikai hasonlóságokat, egyezéseket, melyek kottapéldákkal az értekezésben bemutatok.

III. MÓDSZER

Tekintettel arra, hogy Puccini nagyszámú, hosszabb-rövidebb témával, illetve motívummozaikkal dolgozott, kutatásom egyik célja ezek megtalálása, ismertetése és kottapéldákkal való illusztrálása volt. Az első kompozícióitól kezdve a *Manon Lescaut* operáig megjelenő összes tematikus, mozaikszerű motívumot megkeresve, azok későbbi megjelenési helyeit kottapéldákkal is ismertetem. Egyéni stílusának kialakulására nézve pedig a jellemző stílusjegyek első megjelenéseit tekintetem elsődlegesnek. Vizsgáltam azokat a közvetlen hatásokat — nevezetesen zenei élményeket —, melyek gyermekkorában érték, valamint azokat, amelyeket tanulmányai során és az operaházi előadások látogatása révén tapasztalatként szerzett. Vizsgáltam továbbá azokat a stílusirányzatokat, amelyek közvetlen elődeire és kortársaira is hatottak. Ezzel összefüggésben megpróbáltam antológiaszerűen, megközelítően teljes képet adni a 19. századi operastílusokról és a század korszelleméről, amelyek nagy hatással voltak a stílusirányzatok kialakulására. Ebben felhasználtam művészettörténeti, történelmi, filozófiai és zenetörténeti egyetemi jegyzeteimet és kutatási eredményeimet is.

IV. EREDMÉNYEK

Az első fejezetben megpróbáltam antológiaszerűen összesűrítve, elegendő részletességgel ismertetni a 19. századi francia, német és olasz nemzeti stílusok kialakulását és azok hatásait. Tekintettel a különféle művészeti- és stílusirányzatok kifejlődésére, természetesnek láttam a korszellem átfogó bemutatását is. Időrendben előrehaladva bemutattam a francia, a német és az olasz

opera fejlődését és kereszthatásait is. Hasonló munkával, tanulmánnyal nem találkoztam kutatásaim során. A disszertáció másik, konkrétabb iránya Puccini korai alkotásainak és első három operájának kottákkal illusztrált részletes analizálása volt. Az analizálás kiterjedt a témák és motívummozaikok megjelenési helyeinek konkrét megnevezésére, továbbá Puccini egyéni stílusának különös ismertetőjegyeinek megfogalmazására és bemutatására.

V. SZAKMAI TEVÉKENYSÉG

Az értekezés témájához kapcsolódó szakmai tevékenységem tekintetében kiemelem, hogy a Magyar Állami Operaházban dolgoztam közalkalmazottként 1998 márciusától 2012 júniusáig. Az ott eltöltött periódus alatt 65 operát ismertem meg. 1999-ben Szinetár Miklós kinevezett az Operaház Operastúdiójának vezetőjévé. 2002 januárjában az Operaház Karigazgatójává neveztek ki. 2003-ban Petrovics Emil kinevezett az Operastúdió zenei vezetőjévé. Az Operaházban szerzett tapasztalataim — ez jelenti az operák zongorázását, vezénylését és összes szólamának éneklését — elegendő motivációként arra buzdítottak, hogy Puccini életművének alapos ismerőjévé válhassak. Pekingben 2002 és 2006 között dolgoztam együtt Tibor Rudas, az egykori „Három Tenor” produkció producerével a *Turandot* híres előadásának egyik előkészítőjeként. 2006-ban Orvieto-ban 3. díjat nyertem a nemzetközi opera-karmesterversenyen Puccini *Bohémélet* című operájának vezénylésével. 2011 szeptembere óta — Prof.Em.KS. Marton Éva meghívására — a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Operamaster tanszakának zenei vezetője, korrepetitora vagyok.